

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เรื่อง

ความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตรของเกษตรกรในตำบลมดแดง

อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ปี 2538

Agricultural Needs of Farmers in Tambon Mod-dang,

Amphoe Sriprajan, Changwat Suphanburi in 1995

โดย

นางสาววราภรณ์ พงษ์พันธ์ุ

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร

วท.บ. (พัฒนาการเกษตร)

เมื่อวันที่ 14 เดือน กค. พ.ศ. 2539

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ

..... 14/10/95

(ดร. อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ)

กรรมการปัญหาพิเศษ

..... 16/10/95

(ผศ. ศุภสมบุรณ์ อิงรัตนากร)

กรรมการปัญหาพิเศษ

..... 16/10/95

(อาจารย์สุชมาภรณ์ หันต์ศรี)

หัวหน้าภาควิชา

..... 16/10/95

(ผศ. ศุภสมบุรณ์ อิงรัตนากร)

รฟ.
๐3๒1๓
2538

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

ความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตรของเกษตรกรในตำบลมดแดง
อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ปี 2538

Agricultural Needs of Farmers in Tombon Mod-dang,
Amphoe Sriprajan, Changwat Suphanburi in 1995

โดย

T096305

นางสาววราภรณ์ พงษ์พันธ์ุ

ร/พ.
วธ 216
2539

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน 96305
วัน เดือน ปี 2 JUN 2003

เสนอ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

พ.ศ. 2539

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : ความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตรของเกษตรกรในตำบลแดง

อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ปี 2538

โดย : นางสาวราภรณ์ พงษ์พันธ์ุ

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

สาขาวิชาเอก : พัฒนาการเกษตร

ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ : .....

(ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ)

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจเรื่องความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตรของเกษตรกรในตำบลแดงอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 125 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติค่าเฉลี่ย พิสัยและร้อยละ โดยแยกข้อมูลออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ ประเด็นแรก สภาพทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรร้อยละ 60.80 เป็นเพศชาย เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 42 ปี นับถือศาสนาพุทธ จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 12 ไร่/ครอบครัว จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11 ไร่/ครอบครัว เกษตรกรร้อยละ 50.40 มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือการทำนาข้าว รายได้จากการเกษตรเฉลี่ยปีละ 52,296 บาท/ครอบครัว มีเกษตรกรร้อยละ 39.20 มีเงินทุนเป็นของตนเอง ในด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรร้อยละ 44.80 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นที่ผ่านมาพบว่าเกษตรกรร้อยละ 57.60 ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และในอดีตเกษตรกรร้อยละ 59.20 ไม่ทราบข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาใหม่ ๆ ซึ่งต่างจากในปัจจุบันที่เกษตรกรร้อยละ 80.80 ได้รับทราบข่าว อีกทั้งยังพบอีกว่าในอดีตนั้นเมื่อมีโครงการต่าง ๆ เข้ามาไม่มีการเรียกประชุมเพื่อตัดสินใจเลือกโครงการ

ประเด็นที่ 2 ด้านการส่งเสริมการเกษตรและความต้องการความช่วยเหลือ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 67.20 ระบุว่าระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้าไปให้ความช่วยเหลือยังไม่เหมาะสมคือ ระยะเวลาที่ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรมีน้อยเกินไป การให้ความช่วยเหลือยังไม่ทั่วถึง เกษตรกรร้อยละ 33.60 เห็นว่าการให้ความช่วยเหลือยังไม่กระจายตัว คือ ในปีที่

ผ่านมา (2537/2538) มีเกษตรกรร้อยละ 35.20 ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเลย ลักษณะความต้องการความช่วยเหลือที่เกษตรกรต้องการสามารถนำมาเรียงลำดับตามความต้องการจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้คือ

1. ความต้องการปัจจัยการผลิต
2. ความต้องการแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ
3. ความต้องการการตลาดรับซื้อผลผลิต/ประกันราคา
4. ความต้องการการฝึกอบรมการเขียนโครงการ
5. ความต้องการการจัดตั้งกลุ่ม
6. ความต้องการโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ
7. ความต้องการข่าวสารการเกษตร
8. ความต้องการการช่วยวางแผนการผลิต

ผู้วิจัยเห็นว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล ควรนำเสนอข้อมูลความต้องการความช่วยเหลือดังกล่าวข้างต้น ต่อสำนักงานเกษตรอำเภอและจังหวัด เพื่อผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยน นโยบาย แผน และโครงการส่งเสริมการเกษตรที่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร นอกจากนี้ หากจะมีการศึกษาวิจัยประเด็นความต้องการความช่วยเหลือทางการเกษตร ควรกำหนดกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายและใช้วิธีการสัมภาษณ์เกษตรกรโดยจัดทำแบบสัมภาษณ์ แล้วนำไปทดสอบถ้ามีข้อผิดพลาดก็นำกลับมาแก้ไขให้ถูกต้อง แล้วจึงค่อยออกไปเก็บข้อมูลโดยนักวิจัยออกไปสัมภาษณ์เกษตรกรด้วยตัวเอง แล้วจึงนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ

คำนิยม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นเพื่อความสำเร็จของหลักสูตร วท.บ. (พัฒนาการเกษตร) ซึ่งกว่าจะมาเป็นรูปเล่มเช่นนี้ได้นั้นก็ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลต่าง ๆ ที่ได้ให้ทั้งคำแนะนำ คำปรึกษา และแก้ไขข้อบกพร่องบางประการจนกลายมาเป็นปัญหาพิเศษที่เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าจึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย คือ ดร.อวรณ์ โอกาสพัฒนากิจ ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ ผศ.สุภสมบูรณ์ อิงรัตนกร กรรมการปัญหาพิเศษ อาจารย์สุชมาภรณ์ ธีรย์ศรี กรรมการปัญหาพิเศษ และขอขอบพระคุณพ่อแม่ที่เป็นกำลังใจให้เป็นอย่างดีเสมอมา รวมทั้งได้ให้การสนับสนุนทั้งทางด้านงบประมาณ และยานพาหนะ จนปัญหาพิเศษสำเร็จลุล่วง ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ที่ช่วยเหลือคำปรึกษา และถ้าหากว่าท่านผู้อ่านมีข้อติเตียนประการใด ข้าพเจ้าก็ขอรับไว้แต่เพียงผู้เดียว ส่วนถ้ามีคำชมก็ขอมอบให้บุคคลต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

วราภรณ์ พงษ์พันธ์ุ

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(1)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	5
การส่งเสริม	5
การพัฒนาชนบท(เน้นความต้องการ)	7
การพัฒนาชุมชน	9
การมีส่วนร่วม	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	13
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	13
วิธีการและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล	14
การวิเคราะห์ข้อมูล	14
บทที่ 4 ผลการวิจัย	16
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ของเกษตรกร	16
ตอนที่ 2 การส่งเสริมการเกษตรและความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตร	31
- ด้านความต้องการความช่วยเหลือ	33
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	41
- สรุปผลการวิจัย	41
ข้อเสนอแนะ	42

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
เอกสารอ้างอิง	
ภาคผนวกที่ 1	50
ภาคผนวกที่ 2	52
ภาคผนวกที่ 3	53

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 1 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามเพศ อายุ การนับถือศาสนา การศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล	21
ตารางที่ 2 การกระจายของข้อมูล จำแนกตาม พื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการถือครอง พื้นที่การเกษตรของเกษตรกร	23
ตารางที่ 3 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามอาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ทางการเกษตร ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา (2537/2538)	25
ตารางที่ 4 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามวิธีการขายผลผลิต แหล่งเงินทุน	26
ตารางที่ 5 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่ม	27
ตารางที่ 6 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามประโยชน์ที่ได้รับ การคัดเลือกประธานกลุ่ม	27
ตารางที่ 7 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง เกณฑ์การคัดเลือก	28
ตารางที่ 8 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนาท้องถิ่น	29
ตารางที่ 9 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม	29
ตารางที่ 10 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามการรับรู้ข่าวสาร การร่วมตัดสินใจ	30
ตารางที่ 11 การกระจายของข้อมูล เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร	35
ตารางที่ 12 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามปัญหาและการแก้ไข	36
ตารางที่ 13 การกระจายของข้อมูล ด้านการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรของเจ้าหน้าที่ ส่งเสริม	37
ตารางที่ 14 การกระจายของข้อมูล ด้านความต้องการความช่วยเหลือ	38
ตารางที่ 15 การกระจายของข้อมูล รูปแบบความต้องการความช่วยเหลือ ระยะเวลา ช่องทางการติดต่อให้ความช่วยเหลือ	39

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การประยุกต์ใช้แนวความคิด การมีส่วนร่วม (participation) ของเกษตรกร
ในโครงการพัฒนาการเกษตร เป็นการพยายามของหน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์ ที่ต้องการให้ผลประโยชน์ของโครงการพัฒนาการเกษตรกระจายไปถึงเกษตรกรยากจน
ในชนบท ได้มีนักวิชาการและนักพัฒนาจำนวนไม่น้อยที่ได้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วม
ที่แท้จริง เช่นการพัฒนาการเกษตรน่าจะหมายถึงการ "ทำให้เกษตรกรรู้จักวิเคราะห์ถึงสภาวะ
การณที่ตนเองเป็นอยู่และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเมื่อจำเป็น เมื่อคนเกิดความสำนึกและมีความ
ปรารถนาที่จะเปลี่ยนแปลงแล้ว ขบวนการพัฒนาที่จะเกิดจากความสมัครใจและมีความเป็นตัวของ
ตัวเอง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรจะเป็นเครื่องค้ำประกันว่าผลแห่งการพัฒนาจะตกอยู่กับ
เกษตรกรส่วนใหญ่ และการมีส่วนร่วมของเกษตรกรยังเป็นการสร้างประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นแก่
ชุมชนอีกด้วย อันเป็นการปูพื้นฐานไปสู่การปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยในที่สุด"
(ประธาน สุวรรณมงคล, 2527:82) อย่างไรก็ตามนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรระดับชาติ
ที่ผ่านมายังไม่ชัดเจนในแนวทางและยุทธวิธีที่จะทำให้เกษตรกรยากจนมีส่วนร่วม ส่งผลให้
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมระดับท้องถิ่นเน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเพียงผิวเผิน กล่าวคือเกษตรกรจะ
ถูกสั่งหรือขอให้เข้ามาทำกิจกรรมของโครงการพัฒนาการเกษตรที่ถูกกำหนดไว้แล้วจากส่วนกลาง
ทำให้ผลของโครงการไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร

จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมการเกษตรที่ผ่านมายังไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กับ
เกษตรกรได้อย่างจริงจัง หากมองย้อนหลังไปพิจารณาถึงความล้มเหลวของการพัฒนาการเกษตร
ที่ผ่านมาพบว่า การพัฒนาการเกษตรของไทยเป็นการพัฒนาแบบรวมศูนย์ เน้นความเจริญทางด้าน
เศรษฐกิจและการเพิ่มขึ้นของรายได้ส่วนรวม มากกว่าการกระจายรายได้และความเป็นธรรม
ทางสังคม เป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่าตัวคน ผลที่ปรากฏก็คือในขณะที่วัตถุประสงค์ได้รับการพัฒนา
แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาวะด้อยพัฒนา นอกจากนี้ผลจากการพัฒนายังกระจุกเฉพาะใน
ชุมชนเมือง เกษตรกรในชนบทส่วนใหญ่ที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนา ยังไม่ได้รับผลจากการพัฒนา
เท่าที่ควรและมิได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างแท้จริง ชาวชนบทที่ยากจนมิได้รับการ

เหลียวแลจากรัฐบาลอย่างจริงจัง

ยกตัวอย่างเช่น เกษตรกรก็ยังคงประสบกับปัญหาที่สำคัญคือปัญหาความยากจน เช่น เกษตรกรในพื้นที่ตำบลแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีอาชีพหลักคือ การทำนาข้าว ทำสวนมะม่วงและทำนาหั่วเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นอาชีพที่มีปัญหามาก เพราะในการผลิต เกษตรกรต้องประสบกับปัญหาหลาย ๆ ด้าน เช่น ปุ๋ยราคาแพง ไร่อและแมลงรบกวนขาดเงินทุนในการประกอบการ อีกทั้งผลผลิตที่ได้มีราคาตกต่ำหรือไม่ค่อยมีตลาดรับซื้อ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัญหาที่ต้องติดตามแก้ไขอย่างใกล้ชิด หากพิจารณาถึงบริบทของการส่งเสริม การเกษตรแล้วพบว่า เท่าที่ผ่านมายังมีช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับเกษตรกรอยู่มาก โดยดูได้จากการที่เกษตรกรไม่ค่อยรู้จักเกษตรตำบล เหตุเพราะเจ้าหน้าที่ไม่ค่อยลงมาทำงานคลุกคลีกับเกษตรกร ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมแสดงความต้องการความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา และยังมักลุ่มอิจฉินผลที่เป็นผู้ตัดตอนการติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกรส่วนใหญ่ ทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมไม่ทราบความเดือดร้อนและความต้องการความช่วยเหลือทางด้านการเกษตรที่แท้จริงของเกษตรกร การให้ความช่วยเหลือทางด้านการเกษตรต่าง ๆ ที่ผ่านมาจึงไม่ค่อยตรงกับความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร และหรือไม่ถึงมือเกษตรกรผู้ประสบความเดือดร้อน

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างสูงที่จะต้องทำการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตรของเกษตรกรในท้องที่ตำบลแดง เพื่อเป็นการเพิ่มการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการความช่วยเหลือทางด้านการเกษตรโดยเกษตรกรเอง ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการประกอบการปรับปรุงและพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตร และวิธีการถ่ายทอด ให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรในท้องที่ตำบลแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ของเกษตรกรในตำบลแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อสำรวจข้อมูลความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตรของเกษตรกรในตำบลแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ของเกษตรกร ในตำบลแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ทำให้ทราบข้อมูลด้านความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตรของเกษตรกร ในตำบลแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เกษตรกรในตำบลแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จะมีส่วนร่วมใน กระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาการเกษตรมากขึ้น โดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความ ต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตร
4. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอาจใช้ข้อมูล เป็นแนวทางในการจัดทำโครงการพัฒนา การเกษตรได้ในอนาคต

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเชิงสำรวจ ซึ่งจะทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง และข้อมูลพื้นฐานด้านความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตรของ เกษตรกรในตำบลแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

นิยามศัพท์

เกษตรกร หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลแดง และเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพการทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก โดยมีเวลาในการทำงานในไร่นา ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาใน 1 ปี

สมาชิกในครัวเรือน หมายถึง ผู้ที่มีรายชื่อตามในทะเบียนบ้านหรือผู้ที่มาอยู่อาศัยในครัวเรือนเป็นเวลานานและช่วยกันประกอบอาชีพ

ลักษณะการถือครองที่ดิน หมายถึง ลักษณะการถือครองที่ดินโดยอาจเป็นเจ้าของหรือการเช่า และอาจครอบครองในลักษณะอื่น เช่น การทำการเกษตรในพื้นที่ของญาติ โดยไม่เสียค่าตอบแทนแต่อย่างใด

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชาวบ้านจะต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นจนจบกล่าวคือ ตั้งแต่การตัดสินใจกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกวิธีการและการดำเนินกิจกรรม และการรับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้น

ความต้องการ คือ ความต้องการของเกษตรกร เช่น ปัจจัยการผลิต แหล่งเงินทุน ตลาดรับซื้อผลผลิตและการประกันราคา การฝึกอบรมเขียนโครงการ การจัดตั้งกลุ่ม โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ข้าราชการเกษตร ช่วยวางแผนการผลิต

ความช่วยเหลือด้านการเกษตร คือ การให้การช่วยเหลือแก่เกษตรกร ในแง่ของการของบประมาณสนับสนุนโครงการส่งเสริมการเกษตร การสนับสนุนในด้านปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรต้องการ ด้านการให้การฝึกอบรม ฯลฯ

กลุ่ม คือ การรวมตัวของเกษตรกรขึ้นเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การทำปัญหาพิเศษในครั้งนี้ได้มีการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในประเด็นปัญหาและการดำเนินการการแก้ปัญหาพิเศษอย่างถูกต้อง โดยได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องมาไว้ดังนี้

การส่งเสริม

ในทัศนะของไพบูลย์ (2529) วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมทั้งหมด ก็คือ การเปลี่ยน โลกทัศน์ของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาความยากลำบากทั้งหลาย เพราะโดยวิธีนี้เท่าที่การพัฒนา แบบถาวร จะเกิดขึ้นได้ นอกจากนี้พบว่าการพัฒนาทางด้านกายภาพและเศรษฐกิจจะไร้ค่าหากไม่มีการ พัฒนาคน หรือประชากรเป้าหมาย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องไม่บังคับจิตใจของประชาชน (หรือยึดเยียดนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลให้ประชาชน) เขาจะต้องอยู่ร่วมกับประชาชน ทำงานร่วมกับประชาชน และพยายามค้นหาปัญหาของประชาชนให้ได้ เขาจะกระตุ้นให้ประชาชนได้มีโอกาส และหาโอกาสที่จะสอนประชาชน

การส่งเสริมการอาจอธิบายได้ว่า เป็นระบบการศึกษานอกโรงเรียน ของประชาชนชนบท ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจึงถือว่าเป็นครู เพราะเขาพยายามที่จะสอนประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะเพิ่มความรู้ พัฒนาจิตใจและโลกทัศน์เพื่อให้ทักษะของประชาชนเป็นประโยชน์ และเพื่อพัฒนาความสามารถในการทำงานของประชาชน

ไพบูลย์ (2529) อ้างอิงถึงแนวคิดของ Freire ที่ว่ากิจกรรมการส่งเสริมเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลก เพื่อที่มนุษย์จะสามารถมีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงโลก ดังนั้นคำนิยามของการส่งเสริมซึ่งเป็นการถ่ายทอดเทคนิควิชาการและความรู้เป็นความคิดที่ขัดแย้งส่วนทางโดยตรงกับโลกทัศน์ความเป็นมนุษย์ แนวความคิดการส่งเสริมมุ่งที่จะเน้นกิจกรรมที่จะให้ชาวบ้านกลายเป็น "สิ่งของ" หรือ "วัตถุในการพัฒนา" ซึ่งปฏิเสธไม่ให้ชาวบ้านสามารถเปลี่ยนแปลงโลกได้ ในแนวความคิดเช่นนี้ชาวบ้านไม่ได้รับการ เรียนรู้ แต่ถูกยึดเยียดเหมือนกับเป็นภาชนะรองรับ หรือเป็นผู้รองรับการโฆษณาชวนเชื่อจากโลกวัฒนธรรมแปลกแยก ซึ่งประกอบด้วยสิ่งต่างๆ

ที่นักพัฒนา (ซึ่งเป็นคนที่ทันสมัยและมีฐานะสูงกว่า) คิดว่าชาวบ้านควรจะรู้เพื่อจะได้เป็นคนที่มีความทันสมัยเหมือนกับตัวเองเท่านั้น

ไพบูลย์ (2529) ได้เปรียบเทียบยุทธวิธีการส่งเสริมการเกษตร เป็น 2 แบบ คือ

1. วิธีการให้ความทันสมัยหรือแพร่กระจายความรู้ (diffusion) วิธีการนี้ถือเอาประชาชนเป็นวัตถุ (object) ในการพัฒนา ดังนั้นนักพัฒนาจึงยึดเอาทฤษฎีการยอมรับ หรือการส่งทอดวิชาการ ความรู้ (adoption and diffusion) เมื่อใช้ทฤษฎีการแพร่กระจาย (หรือถ่ายทอดเทคโนโลยี) แล้วก็พยายามใช้การสื่อสาร กล่าวคือ พยายามทำให้ประชาชนเชื่อตาม หรือทำตาม ความรู้ที่เผยแพร่ นั้น พุดง่าย ๆ เป็นการหยิบยื่นหรือยึดเยียดความรู้ให้ประชาชนนั่นเอง

2. วิธีการให้ประชาชนมีส่วนร่วม (participation) วิธีการนี้ถือว่าประชาชนเป็นตัวพัฒนา หรือเป็นประชาชน (subject) วิธีการนี้จึงใช้วิธีการสร้างมโนธรรมสำนึก (conscientization) การสร้างมโนธรรมสำนึก เป็นการศึกษาผู้ใหญ่ คือ พยายามเปิดโอกาสให้ประชาชนมีโอกาสปฏิบัติการในการช่วยเหลือตนเอง โดยให้ประชาชนมีการเสวนา (dialogue) กันให้มากที่สุด เพราะแนวความคิดนี้จะแตกต่างจากกระบวนการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งเป็นเสมือนระบบฟากธนาคาร กล่าวคือ ผู้สอนจะเป็นผู้กระทำฝ่ายเดียว ไม่ว่าจะเป็นการสอนคิด พูด กำหนดกฎเกณฑ์ ผู้เรียนจะเป็นผู้ถูกกระทำ ต้องปฏิบัติตามผู้สอนทุกอย่าง ส่วนการสร้างมโนธรรมสำนึก จะมีการใช้การเสวนาเป็นหลัก โดยให้ผู้เรียนหลุดจากภาวะเงียบงัน ด้วยความเชื่อที่ว่า คนไม่ได้ถูกสร้างขึ้นด้วยความเงียบ แต่สร้างขึ้นมาจากคำพูด ด้วยการงาน และการกระทำ

วิจิตร อาวะกุล (2527) อ้างถึงแนวคิดของ Savile ที่ว่า "ความมุ่งหมายของงานส่งเสริมทุกอย่างคือ การสอนประชาชนผู้ซึ่งอยู่ในพื้นที่ชนบทถึงวิธีการในการยกระดับมาตรฐานของความเป็นอยู่ โดยให้ประชาชนได้ใช้ความพยายาม ใช้ทรัพยากร กำลังคน กำลังสัตว์ และวัสดุของเขาเอง โดยได้รับความช่วยเหลือให้น้อยที่สุด"

ผู้วิจัยก็เห็นด้วยกับแนวความคิดของไพบูลย์และวิจิตรที่ว่า การส่งเสริม คือการสอนให้เกษตรกรสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของตนเองให้สูงขึ้นโดยการพึ่งตนเองเป็นหลัก โดยการเข้าไปส่งเสริมควรเน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเป็นหลัก เพื่อให้ได้มาซึ่งผลของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาชนบท (เน้นความต้องการ)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท พระราชทานแก่คณะผู้บริหารงานเร่งรัดพัฒนาชนบทระดับผู้ว่าราชการจังหวัด ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน วันศุกร์ที่ 13 มิถุนายน 2512 ความว่า " ปัญหาในการพัฒนาชนบทนี้ ต้องนึกว่า ทำทำไม ทำอย่างไร และทำที่ไหน เมื่อไร... ทำเมื่อไรนั้นตอบได้ง่ายที่สุด เพราะว่าเป็นการเร่งรัดพัฒนา จึงต้องบอกว่าทำเดี๋ยวนี้ ทำที่ไหน ก็อยู่ในชื่อของการพัฒนาชนบทแล้ว ทำตามชนบท ทำอย่างไรอันนี้เป็นสิ่งที่ยังมีปัญหามาก ทำทำไมอันนี้เป็นเรื่องที่ต้องคิด... เพราะว่าการที่นำความเจริญการพัฒนาไปสู่ชนบท หมายถึงไปสู่ประชาชนในชนบทนั้น มีเหตุผลหลายประการ เหตุผลใหญ่ที่สุดข้อแรกก็คือมนุษยธรรม ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ร่วมประเทศกับเรา... เหตุผลที่สองที่จะต้องพัฒนาชนบทคือ เพื่อความปลอดภัยของบ้านเมือง เพื่อความก้าวหน้านอกเหนือจากมนุษยธรรม เพราะถ้าบ้านเมืองเรามีความเจริญ มีความมั่นคงก็ทำให้เราอยู่ได้ทั้งผู้ที่อยู่ในเมือง ทั้งผู้ที่มีฐานะดี หรือฐานะปานกลางก็อยู่ได้ เมื่อประเทศมีความสงบสุข มีความมั่นคง ความมั่นคงที่เป็นปัจจัยสำคัญคือ ความมั่นคงของประชาชนทั่วไปในชนบท เพราะประชาชนในชนบทนั้นเป็นประชาชนส่วนใหญ่ เป็นประชาชนส่วนรวมและประชาชนส่วนรวมหรือประชาชนทั้งหมดนั้นคือชาติ เราจึงต้องปฏิบัติให้ชาติ คือ ประชาชนส่วนรวมมีความมั่นคงเพื่อที่เราจะอยู่ได้..." (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530:4-5) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยังได้เสนอบทพระราชทานสัมภาษณ์พิเศษเรื่อง "สมเด็จพระเทพฯ บางแง่มุมแห่งความคิดคำนึง" ซึ่งมีความว่า"... พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงออกไปพัฒนาปัจจัยการผลิตเพื่อการกินอยู่ของคนในท้องถิ่น... เวลาเสด็จพระราชดำเนินนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินจะทรงสอนผู้ตามเสด็จให้รู้จักดูแลพื้นที่และสิ่ง เกตภูมิประเทศ... ซักถามผู้ที่อยู่ในพื้นที่ให้ทราบข้อมูลมากที่สุด สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงงานในลักษณะเดียวกัน คือ ต้องซักถามข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ ... การจะให้ความช่วยเหลือต้องมีวิธีการที่ประวิติผู้ที่ส่งเคราะห์ ถามถึงครอบครัว ลูกเต้า การทำมาหากิน รายได้ ความสามารถของแต่ละบุคคลถวายไปทรงพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำอีกเป็นเวลานาน ๆ จึงจะนึกออกว่าจะช่วยเหลือแต่ละคนได้อย่างไร... ข้อสำคัญที่ลืมกล่าวเสียไม่ได้คือ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จออกพัฒนาจะต้องไปทอดพระเนตรให้เห็นพื้นที่จริง

บางคนมีรายชื่อได้ต่อไปพันกว่าบาท มีลูกมาก แกรมเจ็บป่วย พิกการ เป็นบ้า ไม่มีที่ทำกิน..." จากการที่ได้ยกตัวอย่างพระบรมราชาโงวาทและบทพระราชทานสัมภาษณ์มาไว้ในนี้ เพราะต้องการจะชี้ให้เห็นว่า แม้แต่ประมุขของประเทศได้ให้ความสำคัญต่องานพัฒนาชนบทอย่างมาก และยังทรงเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการสอบถามความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรเพื่อที่การจะดำเนินการพัฒนานั้นจะเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและยั่งยืนเหมาะกับเกษตรกรในท้องถิ่น ๆ หรือแม้แต่ความเป็นมาของโครงการพระราชดำริในระยะแรก(2496-2524) ซึ่งมีข้อความที่น่าสนใจคือ "...พระบาทสมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงมีพระราชปรารภนาที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรให้ทั่วทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นป่าลึกหรือขุนเขาทุรกันดาร นอกเหนือจากพระราชประสงค์ที่จะได้สัมผัสชีวิตความเป็นอยู่ ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับพสกนิกรของพระองค์ท่านอย่างใกล้ชิดแล้ว พระองค์มีพระราชประสงค์ที่จะทราบถึงความเดือดร้อนและความต้องการของราษฎร เพื่อที่จะได้ทรงใช้ทรัพยากรทั้งหลายทั้งปวงที่พระองค์มีอยู่มาช่วยเหลือบำบัดหรือสนองความต้องการของเขาล่าเนั้น เกี่ยวกับเรื่องนี้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำรัสความว่า " พระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้าไม่พึงพอใจกับการที่เพียงแต่เยี่ยมราษฎร หรือเพียงแต่ทำสิ่งที่เคยทำกันเป็นประจำ ประเพณี เราต้องพยายามทำดีกว่าเนั้น...ดั่งเนั้นการเพียงแต่ไปเยี่ยมเยียนราษฎรเพราะถือว่าเป็นหน้าที่ที่ประมุขของประเทศจะต้องกระทำตามประเพณีเนั้นเป็นเรื่องไร้สาระ หากเราไม่สามารถมีส่วนร่วมในการบรรเทาทุกข์ยากของประชาชนแล้ว เราต้องถือว่าเป็นประมุขของประเทศประสพความล้มเหลว " (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530:14) จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถทรงให้ความสำคัญเรื่องการมีส่วนร่วมและการต้องการทราบความต้องการความช่วยเหลือที่แท้จริงของประชาชน ผู้วิจัยเห็นด้วยกับแนวคิดกล่าว คือ เราควรวิจัยเพื่อให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรก่อนแล้วค่อยให้ความช่วยเหลือที่ถูกต้องตรงกับความต้องการเนั้น จึงเริ่มวางโครงการพัฒนาตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กล่าวคือ (1) ต้องค่อยเป็นค่อยไป (2) โครงการต้องสอดคล้องกับสภาพภูมิ-สังคม และ (3) ให้พัฒนาโดยอาศัยชาวบ้านทำเอง อย่าไปเป็นครูของชาวบ้าน ให้ชาวบ้านเนั้นเป็นครูของเราและเราเนั้นเป็นผู้สนับสนุนอยู่ข้าง ๆ เขาหรือคอยแนะนำ หรือเสนอแนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้ชาวบ้าน ให้ชาวบ้านเขาตัดสินใจด้วยตัวของเขาเอง...ส่วนทางด้านโครงการพัฒนาต่าง ๆ เนั้นส่วนหนึ่งมาจากฎีกาของประชาชนเอง กับอีกส่วนหนึ่งมาจากการริเริ่มของพระองค์เอง แต่จะอย่างไรก็ตาม โครงการทั้งหมดจะสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ตลอดเวลา..." (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530:58-59)

การพัฒนาชุมชน

รัชันกร เศรษฐโชติ (2528) อ้างถึง สุรพล กาญจนจิตรา ซึ่งได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยเหลือตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการนำเอาการบริการของรัฐบาลผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น และรัชันกร (2528) อ้างถึง สุรพล ซึ่งกล่าวถึงหลักการพัฒนาชุมชนที่สำคัญไว้ 4 ประการคือ

1. การปลูกฝังความเชื่อมั่นในการช่วยเหลือตนเอง และการทำงานร่วมกัน รัฐบาลต้องชี้แนวทางให้ประชาชนรู้จักร่วมมือกัน และร่วมมือกับรัฐบาลโดยที่ต้องพยายามปลูกฝังความรู้สึกของคนให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยเหลือตนเอง และการทำงานร่วมกันในหมู่ประชาชน

2. ยึดการมีส่วนร่วมของประชาชน งานพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องให้ประชาชนรับรู้เข้าใจ และร่วมมือในกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย ให้ประชาชนเกิดความสำนึกว่าเป็นงานของเขาเอง ไม่ใช่งานของรัฐบาล แต่รัฐบาลเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเท่านั้น

3. ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด งานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ต้องพยายามใช้กำลังทรัพยากรของประชาชนให้มากที่สุด ผลงานพัฒนาชุมชนขั้นแรกต้องเป็นการดัดแปลง แก้ไข และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้านให้เกิดประโยชน์ แล้วจึงค่อยนำความช่วยเหลือจากภายนอกเข้าไปทีหลัง โดยตระหนักว่าพลังอันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านนั้นหาได้อยู่ ณ ที่แห่งใดไม่แต่อยู่ในหมู่บ้านนั่นเอง

4. รัฐบาลให้ความสนับสนุนทางด้านวิชาการและวัสดุ การผสมผสานระหว่างความต้องการของประชาชนกับ การสนับสนุนของรัฐในส่วนที่ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ให้ผลดีที่สุดและถาวรที่สุด

การมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม ได้มีนักวิชาการให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ค่อนข้างหลากหลาย แต่ความหมายที่สอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้คือ การมีส่วนร่วมในแนวความคิดของ ไพบูลย์ สุกฤษฏา (2529:123-131) โดยให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง "การ

มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ความหมายโดยทั่ว ๆ ไป คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการตัดสินใจในการดำเนินการ ปฏิบัติการ และในผลประโยชน์จากการพัฒนานั้น ๆ"

ในประเด็นเกี่ยวกับเป้าหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน กนกศักดิ์ (2534:12) กล่าวไว้ว่าจุดมุ่งหมายในระดับหลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมคือ การพัฒนาประชาชนในชุมชนให้มีขีดความสามารถในการกำหนดความต้องการพื้นฐานของตน และยังสามารถกำหนดโครงการพัฒนาเพื่อสนองความต้องการพื้นฐานดังกล่าว นอกจากนี้ประชาชนยังมีส่วนช่วยให้โครงการดำเนินต่อไปได้โดยอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอกน้อยที่สุดหรือไม่ต้องขอความช่วยเหลือเลย

ส่วนในเชิงยุทธศาสตร์ การพัฒนาของรัฐบาลนั้น การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการการพัฒนาอย่างเหมาะสมจะช่วยป้องกันมิให้ประชาชนรู้สึกว่าการถูกพรากจากสิ่งแวดล้อมและถูกแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะก่อความไม่พึงพอใจอย่างรุนแรงต่อรัฐบาลและหากความขัดแย้งถึงระดับหนึ่งก็จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอย่างมาก

ไบบูลย์ (2529:123-131) เสนอว่ายุทธวิธีที่จะเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจทำได้โดย

"- การประสานงานร่วมมือ (collaboration) เช่น อาจจะเป็นการร่วมแรงงานหรือสมทบแรงงานก็ได้ แต่ไม่ได้หมายความว่า นักพัฒนาไปเกณฑ์แรงงานมาทำงานอะไรบางอย่างแล้วจะถือว่าเป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาไม่ได้

- การจัดตั้งองค์กร (organization) เช่น อาจจะเป็นการจัดตั้งองค์กรเพื่อให้เกิดพลังกลุ่ม เช่น กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มสุขเกษตรกร สหกรณ์ เป็นต้น

- การให้อำนาจประชาชน (empowering) หมายถึงการให้ประชาชนมีโอกาสฝึกหัดการใช้พลังกลุ่ม เพราะทุกวันนี้ประชาชนยังขาดอำนาจ ชาติสิทธิ์ที่ถูกต้องหรือไม่สิทธิ์ที่ไม่มีเสียง (หรือมีก็น้อยมาก) หรือขาดความเป็นประชาธิปไตยนั่นเอง"

ในทำนองเดียวกัน วิจิตร อาวะกุล (2535:44) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาการเกษตรว่า "การวางแผนควรฟังเสียง คำวิงวอน และความปรารถนาของเกษตรกร ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันอย่างมากมาของผู้วางแผนงานกับการตัดสินใจของเกษตรกร ความคิดเห็นของคนบางกลุ่มใกล้เคียงกับความเป็นจริง บางกลุ่มห่างไกลจากความเป็นจริงมาก" ซึ่งในด้านการมีส่วนร่วมนี้พิมพ์วัลย์ ปรีดาสวัสดิ์และคณะในทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527:261-262) ได้กล่าวว่า "ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาสาธิตสาธิตหลายหลายและหรือกระบวนการพัฒนาด้านอื่น ๆ ละเลยเสียงเรียกร้องต้องการที่แท้จริง และมองข้ามศักยภาพที่แฝงไว้ในสภาพสังคมวัฒนธรรมของ

ชุมชนรวมทั้งไม่ได้พยายามยกระดับความสามารถ เพื่อการพัฒนาให้ชุมชนส่วนใหญ่เข้าไปมีบทบาท รับผิดชอบพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดผลให้ระบบการพัฒนา ประเทศที่ผ่านมา ไม่อาจครอบคลุมต่อความต้องการของคนส่วนใหญ่ได้... ความล้มเหลวของ กระบวนการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา มีการยอมรับว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายอย่างโดยเฉพาะ สาเหตุประการสำคัญประการหนึ่งนั้นหาใช่ เรื่องของความจำกัดในเรื่องทรัพยากรด้านกำลังคน งบประมาณ หรือเทคโนโลยีแต่อย่างใดเสียไม่ สิ่งสำคัญยิ่งกว่านั้นอยู่ที่ระบบและกระบวนการพัฒนา ที่ละเลยเสียงเรียกร้องต้องการที่แท้จริง ไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องการเพิ่มระดับความสามารถในการ พัฒนาตนเองการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน อันหมายถึง การไม่ได้เน้นให้ประชาชนได้เข้า มามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาที่กระทบกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเขา"

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อวธรรม โอภาสพัฒนกิจ (2538:38) "ได้ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบการ มีส่วนร่วม ระหว่างนักวิจัยกับชาวบ้านในหมู่บ้านสันคะยอม ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เพื่อเป็นยุทธวิธีทางเลือก เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของชาวบ้านยากจนในการพัฒนาชนบท โดยการ เพิ่มอำนาจให้ชาวชนบทเป็นผู้ตัดสินใจ (decision maker) ในกระบวนการพัฒนาชนบท เพื่อนำ มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการและเพิ่มความสามารถในการพึ่งตนเอง ผลการประยุกต์ใช้การวิจัย เชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมครั้งนั้นยืนยันว่า ชาวบ้านสามารถเพิ่มอำนาจในการตัดสินใจโดยการมี ส่วนร่วมในวงจรต่อเนื่องของการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต วิธีการปฏิบัติและการสะท้อน ความคิดเห็นอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีนักวิจัยเป็นผู้สนับสนุน คอยสร้างบรรยากาศให้ชาวบ้านเพิ่ม ความสามารถตนเองในการเป็นผู้ตัดสินใจ จากการวิจัยพบว่า ชาวบ้านในหมู่บ้านสันคะยอม สามารถสร้างทางเลือกใหม่ในการเผชิญหน้ากับปัญหาและข้อจำกัด เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ สอดคล้องกับความต้องการ"

สังวร สุขสามัคคี (2537:32-32) ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงความต้องการชาวสารการ เกษตรจากวิฤทธิทัศน์ของเกษตรกร อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเหตุผลในการวิจัยคือ การวิเคราะห์ความต้องการชาวสารการเกษตรจากวิฤทธิทัศน์ของเกษตรกรนั้น จะทำให้ ทราบความต้องการในการชมรายการวิทยุโทรทัศน์ชาวสารการเกษตร รวมทั้งทราบถึงปัญหาและ สาเหตุในการรับรู้ชาวสารการเกษตรของเกษตรกร ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการปรับปรุงรายการ

วิทยุโทรทัศน์ข่าวสารการเกษตรให้เป็นที่น่าสนใจ เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ผลของการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์ และเกษตรกรทั้งหมด เคยนำความรู้การเกษตรจากรายการวิทยุโทรทัศน์ไปใช้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงอาชีพและการปลูกพืชของตนเอง เกษตรกรต้องการรูปแบบของรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตรที่ค่อนข้างหลากหลาย ในด้านระยะเวลา และช่วงเวลาในการชม คือ ช่วง 18.00 น.- 20.00 น. ระยะเวลาสั้น 11-20 นาที ต้องการเนื้อหาสาระของรายการเป็นเรื่องใกล้ตัว และเกี่ยวข้องกับอาชีพ ปัญหาและอุปสรรคในการรับข่าวสาร คือ เรื่องความคมชัด เรื่องระยะเวลาของรายการน้อยแต่เนื้อหาของรายการมีมาก

วิชา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2536) ได้ศึกษาถึงความรู้ความสามารถในวิชาชีพที่พึงประสงค์ของนักส่งเสริมการเกษตรไทย ซึ่งปัจจุบันการจัดการเรียนการสอน หรือการฝึกอบรมนักส่งเสริมการเกษตร มักกระทำโดยขาดการศึกษาความต้องการ ความรู้ความสามารถในวิชาชีพของบุคคลเป้าหมาย เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบการพัฒนาบุคลากรทางการส่งเสริมอย่างเป็นระบบ ซึ่งผลการวิจัยที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้คือ ความรู้ความสามารถในภาพรวมของนักส่งเสริมการเกษตรที่นักส่งเสริมต้องการมากที่สุด คือ การวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาของบุคคลเป้าหมายและบุคคลเป้าหมายต่างกัน ต้องการนักส่งเสริมการเกษตรที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการศึกษาคั้งนี้คือ เกษตรกรที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรในตำบลมดแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีจำนวน 902 ครัวเรือน (สภาตำบลมดแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี, 2538)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของการทำการวิจัยในครั้งนี้ได้จากการสุ่มตัวอย่างของเกษตรกร ในตำบลมดแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นจำนวน 125 ราย

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

โดยทำการสุ่มครั้งแรกคือการสุ่มหากกลุ่มตัวแทนเกษตรกรทั้งหมด 7 หมู่บ้านให้เหลือ 4 หมู่บ้าน เนื่องจากทั้ง 7 หมู่บ้านมีสภาพพื้นฐานการประกอบอาชีพและสภาพปัญหาที่ประสบคล้ายคลึงกันมาก จึงได้ทำการสุ่มหาตัวแทน เพื่อเป็นการประหยัดเวลา แรงงาน และงบประมาณการใช้จ่าย ซึ่งได้ผลตามนี้ คือ

หมู่ที่ 2 บ้านมดแดง มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด 148 ครอบครั

หมู่ที่ 3 บ้านกระดาศ มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด 116 ครอบครั

หมู่ที่ 5 บ้านวังพลับเหนือ มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด 100 ครอบครั

หมู่ที่ 6 บ้านศรีจันต์ มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด 139 ครอบครั

แล้วนำผลที่ได้จากการสุ่มครั้งแรกมาทำการสุ่มครั้งที่สอง 25 % ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 125 ราย

วิธีการและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย การสัมภาษณ์ (Interview) เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างโดยตรง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ (questionnaire) ซึ่งมีคำถามแบบปลายเปิด (open-ended question) และคำถามแบบปลายปิด (close-ended question) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง

- ด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมือง
- การเมือง
- การมีส่วนร่วม

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรและความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตรของเกษตรกร

- การส่งเสริมการเกษตร
- ความต้องการความช่วยเหลือ

ก่อนที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง จะนำแบบสอบถามออกไปทดลองใช้สัมภาษณ์เกษตรกรในท้องที่ตำบลמדก่อน เพื่อทดสอบความเข้าใจคำถามของเกษตรกรว่าตรงกับความเข้าใจของผู้สัมภาษณ์หรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่รวบรวมมาได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้สถิติดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละของข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง และด้านความต้องการความช่วยเหลือทางการเกษตรของเกษตรกร ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\text{ร้อยละ} = \frac{X}{N} \times 100$$

กำหนดให้ $X =$ จำนวนตัวอย่างที่ต้องการศึกษา
 $N =$ จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

2. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean)

ใช้คำนวณหาค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกในครอบครัว อายุ มีสูตรดังนี้คือ

$$X =$$

กำหนดให้ $X =$ ค่าเฉลี่ย
 $=$ ผลรวมจำนวนทั้งหมด
 $N =$ จำนวนเกษตรกรทั้งหมด
 $i =$ จำนวนชุดที่ i โดยที่ i เท่ากับ 1 ถึง n

3. ค่าพิสัย (Range)

ใช้คำนวณหาช่วงอันตรภาคชั้น มีสูตรดังนี้

$$\text{ค่าพิสัย} = \text{ค่าคะแนนสูงสุด} - \text{ค่าคะแนนต่ำสุด}$$

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลของการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของตารางข้อมูล ประกอบคำบรรยาย เรียงตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง (ตารางที่ 1-10)

ลักษณะพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนพื้นที่ที่ถือครอง จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการถือครองพื้นที่ทำการเกษตร อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ทางการเกษตรในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา (2537/2538) วิธีการขายผลผลิต แหล่งเงินทุน การเป็นสมาชิกกลุ่ม ประโยชน์ที่ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม การคัดเลือกประธานกลุ่ม การไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งสมาชิกบริหารส่วนตำบลและเกณฑ์ในการคัดเลือก ในด้านการมีส่วนร่วมทั้งในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นและการเป็นสมาชิกกลุ่ม

1.1. เพศ

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 60.80 เป็นเพศหญิงร้อยละ 39.20

1.2. อายุ

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุที่สูงที่สุด คือ 68 ปี และผู้ที่อายุน้อยที่สุดมีอายุ 21 ปี อายุเฉลี่ยของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล คือ 42 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 32.80 มีอายุอยู่ในช่วงอายุ 37-44 ปี

1.3. ศาสนา

พบว่าเกษตรกรทั้ง 125 รายนับถือศาสนาพุทธ

1.4. ระดับการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 73.60 ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาคือประถมปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 16.00

1.5. จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกร ซึ่งจำนวนสมาชิกในครอบครัวสูงที่สุด 9 คน ต่ำที่สุด 2 คน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย คนต่อครอบครัว

1.6. จำนวนพื้นที่ถือครองทั้งหมด

ผลการวิจัยในตารางที่ 2 พบว่าเกษตรกรร้อยละ 37.60 มีพื้นที่ครองมากกว่า 10 ไร่ เกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครอง 6-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.80 ส่วนเกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครอง 1-5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.60 และเกษตรกรที่ไม่มีพื้นที่ถือครองเลยคิดเป็นร้อยละ 12.00

1.7. จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร

จากผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 37.60 ใช้พื้นที่ทำการเกษตรระหว่าง 1-5 ไร่ รองลงมาคือ 6-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.40 และ 11-15 ไร่ ร้อยละ 20.00 ส่วนเกษตรกรที่ใช้พื้นที่ทำการเกษตรมากกว่า 15 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.00

1.8. ลักษณะการถือครองพื้นที่ทำการเกษตร

จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 50.40 มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเองทั้งหมด ที่เป็นของตนเองบางส่วนมีร้อยละ 34.40 พื้นที่ทำการเกษตรเป็นของญาติทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 1.60 ส่วนเกษตรกรที่เช่าที่คนอื่นทำทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 13.60

1.9. อาชีพหลัก-อาชีพรอง ของเกษตรกร

จากตารางที่ 3 พบว่าเกษตรกรร้อยละ 73.60 จะมีอาชีพหลักคือ การทำนาข้าว ร้อยละ 12.80 มีอาชีพหลักในการทำสวนมะม่วง และเกษตรกรที่ทำนาแห้งเป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 9.60 มีเกษตรกรส่วนน้อยคือร้อยละ 2.40 และ 1.60 ที่ประกอบอาชีพ

การทำไร่มัน และปลูกผัก ตามลำดับ

1.10. รายได้ทางการเกษตรในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา (2537/2538)

จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีรายได้สูงสุดคือ 400,000 บาท/ปี ต่ำที่สุด คือ 8,000 บาท/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 20,001-40,000 บาท/ปี มีจำนวนเท่ากับเกษตรกรที่รายได้ระหว่าง 40,001-60,00 บาท/ปี คิดเป็นร้อยละ 25.6 (ตารางที่ 3)

1.11. วิธีการขายผลผลิตทางการเกษตร

จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 68.00 นำผลผลิตไปขายที่ตลาด รองลงมาคือค้ามารับซื้อถึงที่มีร้อยละ 24.00 นำผลผลิตมาแปรรูปก่อนนำออกจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 3.40 เป็นที่น่าสังเกตว่าการรวมกลุ่มกันนำผลผลิตไปขายมีเพียงร้อยละ 2.40 ซึ่งเท่ากับจำนวนเกษตรกรที่นำผลผลิตไปขายที่ตลาดกลาง ชกส. (ตารางที่ 4)

1.12. เงินทุนส่วนใหญ่ที่ใช้ทำการเกษตร

มีเกษตรกรร้อยละ 39.20 ที่มีเงินทุนเป็นของตนเองนอกจากนี้ต้องกู้เงินมาใช้ในการเกษตรทั้งนี้ ต้องกู้จาก ชกส. และกู้ยืมจากญาติร้อยละ 32.00 และ 23.20 ตามลำดับ มีเกษตรกรส่วนน้อยร้อยละ 3.20 ที่กู้ยืมจากสหกรณ์ (ตารางที่ 4) จะเห็นว่าระบบสหกรณ์ยังไม่สามารถบริการด้านสินเชื่อได้ดีเท่าที่ควร (ระบบสหกรณ์ไม่เป็นที่นิยม)

1.13. การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม

จากการวิจัยพบว่าการรวมตัวของเกษตรกรในรูปของกลุ่มยังมีน้อย จะเห็นได้จากมีเกษตรกรสูงถึงร้อยละ 44.80 ที่ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย เกษตรกรร้อยละ 35.20 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ชกส. ซึ่งหวังผลเพียงการกู้เงิน มีเกษตรกรร้อยละ 10.40 ที่เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ อีกร้อยละ 7.20 และ 2.40 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (ตารางที่ 5)

1.14. ประโยชน์ที่ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม

เกษตรกรร้อยละ 78.30 ได้ประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม คือ มีสิทธิพิเศษในการกู้ยืมเงิน ส่วนเกษตรกรที่ได้ประโยชน์ในการมีอำนาจต่อรองในการซื้อ/ขายปัจจัยการผลิต ผลผลิต มีเพียงร้อยละ 8.70 ส่วนอีกร้อยละ 4.30 ได้ความรู้และประสบการณ์เพิ่ม (ตารางที่ 6) เป็นที่น่าสังเกตว่าเกษตรกรมิได้กล่าวถึงความต้องการที่จะพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งและความรู้สึกเป็นเจ้าของกลุ่ม ซึ่งเป็นจิตสำนึกที่จำเป็นต่อการพัฒนากลุ่มและชุมชน

1.15. การคัดเลือกประธานกลุ่ม

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 72.50 ระบุว่าคัดเลือกประธานกลุ่มโดยการที่สมาชิกร่วมกันลงคะแนนเลือก แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรร้อยละ 23.20 ระบุว่าประธานกลุ่มได้มาจากการแต่งตั้งจากผู้ใหญ่บ้าน และร้อยละ 4.30 ไม่ทราบว่ามีวิธีการคัดเลือกประธานกลุ่มอย่างไร (ตารางที่ 6 ต่อ)

1.16. การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลครั้งที่ผ่านมา เมื่อปี 2538 เกษตรกรร้อยละ 97.60 ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีเพียงร้อยละ 2.40 ไม่ได้ไปใช้สิทธิเนื่องจากติดธุระ (ตารางที่ 7)

1.17. หลักเกณฑ์ในการคัดเลือก

เป็นที่น่าสนใจว่าเกษตรกรถึงร้อยละ 98.40 มีหลักเกณฑ์ในการเลือกโดยดูจากการเป็นคนดีและเห็นแก่ส่วนรวม ส่วนอีกร้อยละ 1.60 เลือกเพราะเป็นญาติ (ตารางที่ 7)

1.18. การแสดงความคิดเห็นในการบริหารพัฒนาท้องถิ่น

เป็นที่น่าสนใจว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 57.60 ไม่ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารพัฒนาท้องถิ่น มีเพียงร้อยละ 42.20 เท่านั้นที่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและนักพัฒนาควรส่งเสริมและกระตุ้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมทำกิจกรรม และร่วมประเมินผลกิจกรรม

1.19. การมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกกลุ่ม

จากการวิจัยพบว่า มีเกษตรกรถึงร้อยละ 33.30 ที่เป็นสมาชิกกลุ่มได้ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเดี๋ยวจิตเป็น ซึ่งเท่ากับจำนวนเกษตรกรที่ไม่ได้ทำอะไรเลย ได้แต่พึ่งเขาพูดเฉย ๆ มีเพียงเกษตรกรร้อยละ 20.30 ที่ได้แสดงความคิดเห็น ทั้งนี้เกษตรกรเพียงร้อยละ 8.70 ที่ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ วางแผน และปฏิบัติ และได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 4.40 (ตารางที่ 9) เกษตรกรน่าจะได้รับการกระตุ้นและส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจมากกว่านี้

1.20. การรับรู้ข่าวสาร เมื่อมีโครงการพัฒนาหมู่บ้าน

ในอดีตเกษตรกรร้อยละ 59.20 ไม่ทราบข่าว และเกษตรกรร้อยละ 40.80 ได้ทราบ ซึ่งต่างกับในปัจจุบันนั้นเกษตรกรร้อยละ 80.80 ได้รับทราบข่าวสารแต่ก็ยังมีอีกจำนวนร้อยละ 19.20 ที่ยังไม่ทราบข่าว (ตารางที่ 10)

1.21. การเรียกประชุมเพื่อร่วมตัดสินใจเลือกโครงการพัฒนา

เกษตรกรร้อยละ 50.40 ระบุว่าไม่มีการเรียกประชุม ส่วนอีกร้อยละ 49.80 บอกว่ามีการเรียกประชุม แต่ประชุมเพื่อรับทราบไม่ใช่เพื่อการตัดสินใจเลือกโครงการ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 1 การกระจายของข้อมูล เพศ อายุ การนับถือศาสนา การศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล

ตัวแปร	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
1.1 เพศ		
ชาย	76	60.80
หญิง	49	39.20
1.2 อายุ (ปี)		
61-68	7	5.60
53-60	14	11.20
45-52	23	18.40
37-44	41	32.80
29-36	33	26.40
21-28	7	5.60
อายุสูงสุด	68 ปี	
อายุต่ำสุด	21 ปี	
อายุเฉลี่ย	42 ปี	
1.3 ศาสนา		
พุทธ	125	100.00

ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าพระนาทราชนครินทร์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
1.4 ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	2	1.60
ป.4	92	73.60
ป.6	20	16.00
ม.3	6	4.80
ม.6	2	1.60
สูงกว่าม.6	1	0.80
1.5 จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
มากกว่าหรือเท่ากับ 5 คน	84	67.20
น้อยกว่า 5 คน	41	32.80
จำนวนสมาชิกในครอบครัวสูงสุด	9 คน	
จำนวนสมาชิกในครอบครัวต่ำสุด	2 คน	
จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย	5 คน	

**ตารางที่ 2 การกระจายข้อมูลจำแนกตามพื้นที่ถือครองทั้งหมด พื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะ
การถือครองพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล**

ตัวแปร	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
1.6 พื้นที่ถือครองทั้งหมด		
ไม่มีเลข	15	12.00
1-5 ไร่	32	25.60
6-10 ไร่	31	24.80
มากกว่า 10 ไร่	47	37.60
พื้นที่ถือครองเฉลี่ย	12 ไร่/ครอบครัว	
1.7 จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร		
1-5 ไร่	47	37.60
6-10 ไร่	33	26.40
11-15 ไร่	25	20.00
มากกว่า 15 ไร่	20	16.00
จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย	11 ไร่/ครอบครัว	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
1.8 ลักษณะการถือครองพื้นที่ทำการเกษตร		
เป็นของตนเองทั้งหมด	63	50.40
เป็นของตนเองบางส่วน	43	34.40
เป็นของญาติทั้งหมด	2	1.60
เช่าเขาทำทั้งหมด	17	13.60

ตารางที่ 3 การกระจายของข้อมูล จำแนกตาม อาชีพหลัก อาชีพรอง และรายได้ทางการเกษตรในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา (2537/2538)

ตัวแปร	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
1.9 อาชีพหลัก		
ทำนาข้าว	92	73.60
ทำสวนมะม่วง	16	12.80
ทำนาหั่ว	12	9.60
ทำไร่มัน	3	2.40
ปลูกผัก	2	1.60
อาชีพรอง		
ไม่มีอาชีพรอง	51	40.80
ทำสวนมะม่วง	23	18.40
ทำนาหั่ว	19	15.20
ปลูกผัก	16	12.80
ทำนาข้าว	11	8.80
ทำไร่มัน	5	4.00
1.10 รายได้ทางการเกษตรในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา (2537/2538) (บาท/ปี)		
0- 20,000	22	17.60
20,001- 40,000	32	25.60
40,001- 60,000	32	25.60
60,001- 80,000	15	12.00
80,001-100,000	14	11.20
100,001 ขึ้นไป	10	8.00

รายได้ต่ำสุด 8,000 บาท/ปี รายได้สูงสุด 400,000 บาท/ปี รายได้เฉลี่ย 52,296 บาท/ปี

ตารางที่ 4 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามวิธีการขายผลผลิต แหล่งเงินทุน

ตัวแปร	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
1.11 วิธีการขายผลผลิต		
นำไปขายที่ตลาด	85	68.00
มีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่	30	24.00
แปรรูปผลผลิตก่อนนำไปขาย	4	3.20
รวมกลุ่มกันนำผลผลิตไปขาย	3	2.40
นำไปขายที่ตลาดกลาง ชกส.	3	2.40
1.12 เงินทุนที่ใช้ทำการเกษตร		
ของตนเอง	49	39.20
กู้จาก ชกส.	40	32.00
กู้ยืมจากญาติ	29	23.20
กู้จากสหกรณ์	4	3.20
กู้จากพ่อค้า	2	1.60
กู้จากธนาคารพาณิชย์	1	0.80

ตารางที่ 5 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่ม

ตัวแปร	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
1.13 การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรของเกษตรกร		
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย	56	44.80
กลุ่มลูกค้า ชกส.	44	35.20
กลุ่มสหกรณ์	13	10.40
กลุ่มเกษตรกร	9	7.20
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	3	2.40

ตารางที่ 6 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามประโยชน์ที่ได้รับ การคัดเลือกประธานกลุ่ม

ตัวแปร	จำนวน (n=69)	ร้อยละ
1.14 ประโยชน์ที่ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม		
มีสิทธิพิเศษในการกู้ยืมเงิน	54	78.30
มีอำนาจต่อรองในการซื้อ/ขาย		
ปัจจัยการผลิต, ผลผลิต	6	8.70
ไม่ได้รับประโยชน์อื่นใดเลย	6	8.70
ได้รับความรู้และประสบการณ์เพิ่ม	3	4.30

ตารางที่ 6 ต่อ

ตัวแปร	จำนวน (n=69)	ร้อยละ
1.15 การคัดเลือกประธานกลุ่มทางการเกษตร		
สมาชิกทุกคนร่วมกันลงคะแนนเลือก	50	72.50
เป็นโดยการแต่งตั้งจากผู้ใหญ่	16	23.20
ไม่ทราบว่าจะเลือกอย่างไร	3	4.30

ตารางที่ 7 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง เกณฑ์การคัดเลือก

ตัวแปร	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
1.16 การเลือกตั้งสมาชิกบริหารส่วนตำบล		
ไปใช้สิทธิ์	122	97.60
ไม่ไปใช้สิทธิ์ เพราะไม่ว่าง	3	2.40
1.17 หลักเกณฑ์ในการคัดเลือก		
เลือกเพราะเป็นคนดีและเห็นแก่ส่วนรวม	123	98.40
เลือกเพราะเป็นญาติ	2	1.60

ตารางที่ 8 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนาท้องถิ่น

ตัวแปร	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
1.18 ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารและพัฒนาท้องถิ่น		
ได้แสดงความคิดเห็น	53	42.40
ไม่ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น	72	57.60

ตารางที่ 9 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

ตัวแปร	จำนวน (n=69)	ร้อยละ
1.19 การร่วมกิจกรรมของสมาชิกกลุ่ม		
ไม่ได้ทำอะไรเลยได้แต่ฟังเขาพูดเฉย ๆ	23	33.30
ได้ปฏิบัติตามคำสั่ง	23	33.30
ได้แสดงความคิดเห็น	14	20.30
ได้แสดงความคิดเห็น วางแผน ปฏิบัติ	6	8.70
ได้ร่วมวางแผน	3	4.40

ตารางที่ 10 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามการรับรู้ข่าวสาร การร่วมตัดสินใจ

ตัวแปร		จำนวน	ร้อยละ
		(n=125)	
1.20 การรับรู้ข่าว เมื่อมีโครงการพัฒนาหมู่บ้าน			
อดีต	ไม่ทราบ	74	59.20
	ทราบ	51	40.80
ปัจจุบัน	ไม่ทราบ	24	19.20
	ทราบ	101	80.80
1.21 การเรียกประชุมเพื่อร่วมตัดสินใจเลือกโครงการ			
* มีการเรียกประชุม		62	49.60
ไม่มีการเรียกประชุม		63	50.40

* หมายเหตุ เรียกประชุมเพื่อรับทราบ ไม่ใช่เพื่อตัดสินใจเลือกโครงการ

ตอนที่ 2 การส่งเสริมการเกษตรและความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตร

ในการวิจัยในส่วนนี้ผู้วิจัยได้แยกหัวข้อย่อยออกเป็น 2 หัวข้อย่อย คือ การส่งเสริมการเกษตร และความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตร โดยได้ผลการวิจัยดังต่อไปนี้คือ

- ด้านการส่งเสริมการเกษตร

2.1. การฝึกอบรม

จากตารางที่ 11 พบว่าเกษตรกรจำนวน 63 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.40 เคยได้รับการฝึกอบรมเรื่อง การทำการเกษตรแผนใหม่ และร้อยละ 49.60 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรเลย สำหรับผู้ที่เคยได้รับการฝึกอบรมร้อยละ 95.20 ได้นำเอาไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน มีเพียงเกษตรกรจำนวนน้อยคือ ร้อยละ 4.80 ที่ไม่นำไปใช้ประโยชน์

2.2. พันธุ์พืชและเมล็ดพันธุ์พืช

พันธุ์พืชและเมล็ดพันธุ์พืชที่เกษตรกรใช้ในการทำการเกษตรนั้นจากการวิจัยพบว่าเกษตรกรร้อยละ 68.00 ได้มาจากการเก็บรักษาผลผลิตของตนเอง เกษตรกรที่หาซื้อพันธุ์พืชเองจากตลาดร้อยละ 29.60 ส่วนอีกร้อยละ 2.40 นั้นได้มาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2.3. แหล่งความรู้ทางด้านการเกษตร

เกษตรกรร้อยละ 33.60 ทราบข่าวสารทางด้านการเกษตรจากการอ่านวารสารหนังสือทางด้านการเกษตร เช่น วารสารเทคโนโลยีชาวบ้าน เคหการเกษตร ร่วมกับการฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ ส่วนเกษตรกรที่ทราบข่าวสารจากทางวิทยุโทรทัศน์มีจำนวนร้อยละ 25.60 มีเกษตรกรบางส่วนที่ทราบข่าวจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เพื่อนบ้าน , วารสารหนังสือทางการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 15.20 , 13.60 และ 12.00 ตามลำดับ (ตารางที่ 11)

2.4. ปัญหา

ปัญหาที่เกษตรกรพบมากที่สุดในการทำการเกษตร คือ ปัญหาโรคและแมลงรบกวน สูงถึงร้อยละ 50.40 รองลงมาคือ ปัญหาปัจจัยการผลิตมีราคาแพง, ขาดแคลนเงินทุน และผลผลิตราคาตกต่ำไม่มีตลาดรับซื้อ คิดเป็นร้อยละ 29.60 , 15.20 และ 4.80 ตามลำดับ

2.5. ผู้ที่เกษตรกรขอค่าปรึกษาเมื่อประสบปัญหา

เมื่อเกษตรกรประสบปัญหาในด้านการผลิตนั้น เกษตรกรร้อยละ 59.20 ไม่ได้ขอค่าปรึกษาจากใครเลยโดยแก้ปัญหาเองจากประสบการณ์ เกษตรกรร้อยละ 21.60 ได้รับค่าปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และมีเกษตรกรอีกส่วนหนึ่งที่ปรึกษาเพื่อนบ้าน และปรึกษาเพื่อนบ้านร่วมกับการใช้ประสบการณ์ในการแก้ปัญหาคิดเป็นร้อยละ 16.00 และ 3.20 จะเห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังพึ่งตนเอง เมื่อมีปัญหาทางการเกษตร

2.6. รูปแบบการให้ความช่วยเหลือ

มีเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 35.20 ระบุว่าไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแต่ร้อยละ 21.60 ได้รับค่าปรึกษาร้อยละ 16.80 ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ร้อยละ 10.40 ได้รับการฝึกอบรม ร้อยละ 9.60 ได้รับการกู้ยืมเงินทุนร้อยละ 4.00 ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตร่วมกับค่าปรึกษา การฝึกอบรม การให้กู้ยืมเงินทุน และการถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ ๆ มีเกษตรกรอีกร้อยละ 2.40 ที่ได้รับการเผยแพร่เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพียงอย่างเดียว (ตารางที่ 13)

2.7. ระยะเวลาในการให้ความช่วยเหลือ

ที่ผ่านมาการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆแก่เกษตรกรนั้น จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรถึงร้อยละ 67.20 ระบุว่าระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือนั้นยังไม่เหมาะสมส่วนอีกร้อยละ 32.80 เห็นว่าเหมาะสม (ตารางที่ 13)

2.8. การกระจายตัวของความช่วยเหลือ

เกษตรกรร้อยละ 48.00 เห็นว่าการเข้าไปให้ความช่วยเหลือเกษตรกรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนั้นทั่วถึงบ้างไม่ทั่วถึงบ้าง ส่วนเกษตรกรที่เห็นว่าการเข้าไปให้ความช่วยเหลือยังไม่มีกระจายตัวก็สูงถึงร้อยละ 33.60 แต่เกษตรกรเพียงร้อยละ 18.40 ระบุว่า การให้ความช่วยเหลือมีการกระจายตัวอย่างทั่วถึง (ตารางที่ 13)

- ด้านความต้องการความช่วยเหลือ

2.9. การขอความช่วยเหลือในรูปแบบโครงการ

จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรถึงร้อยละ 72.00 ไม่เคยขอความช่วยเหลือในรูปแบบโครงการมีเกษตรกรเพียงร้อยละ 28.00 ที่เคยขอความช่วยเหลือในรูปแบบของโครงการโดยผู้ที่เขียนโครงการให้เป็นคณะกรรมการบริหารส่วนตำบลหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (ตารางที่ 14) จะเห็นว่าเกษตรกรยังมีส่วนร่วมในการนำเสนอความต้องการน้อย

2.10. ข้อมูลเกี่ยวกับการขอโครงการ

มีเกษตรกรสูงถึงร้อยละ 62.40 ที่ไม่เคยทราบมาก่อนว่าตนเองสามารถขอความช่วยเหลือในรูปแบบของโครงการผ่านสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล และมีเกษตรกรร้อยละ 37.60 ทราบว่าตนมีสิทธิ์ขอโครงการได้ (ตารางที่ 14) จึงสมควรให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลแก่เกษตรกรมากขึ้น

2.11. ในปีหน้าท่านคิดจะขอโครงการหรือไม่

เมื่อเกษตรกรทราบว่าตนมีสิทธิ์ขอโครงการได้ เกษตรกรร้อยละ 52.80 ก็ไม่คิดที่จะขอโครงการ เพราะคาดว่าจะไม่ได้รับการพิจารณา แต่ยังมีเกษตรกรอีกส่วนหนึ่งที่จะทดลองขอโครงการ คิดเป็นร้อยละ 47.20 (ตารางที่ 14) ดังนั้น จำเป็นต้องให้ข้อมูลแก่เกษตรกร เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมโดยการขอโครงการ

2.12. การเขียนโครงการ

มีจำนวนเกษตรกรสูงถึงร้อยละ 79.20 ที่เขียนโครงการไม่เป็น จะมีเพียงร้อยละ 20.80 ที่เขียนโครงการเป็นเพราะอยู่ในคณะกรรมการบริหารส่วนตำบล จึงเสนอให้มีการให้ความรู้แก่เกษตรกรในประเด็นที่จะนำเสนอความต้องการในรูปแบบของโครงการ

2.13. ความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตร

ความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตรของเกษตรกรในตำบลมดแดง จากการวิจัยสามารถสรุปและจัดลำดับความต้องการจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ อันดับที่ 1

เกษตรกรมีความต้องการให้ช่วยเหลือในเรื่องการสนับสนุนปัจจัยการผลิตสูงถึงร้อยละ 25.60 รองลงมาคือ ร้อยละ 24.00 ต้องการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำการหาตลาดรับซื้อผลผลิตและการประกันราคาต้องการร้อยละ 19.20 และต้องการการฝึกอบรมเชิงนโยบายโครงการร้อยละ 10.40 ต้องการการจัดตั้งกลุ่มร้อยละ 8.00 ขอความช่วยเหลือในรูปแบบโครงการพัฒนาแหล่งน้ำร้อยละ 7.20 ด้านข่าวสารการเกษตรและการวางแผนการผลิตร้อยละ 4.00 และ 1.60 (ตารางที่ 15)

2.14. ช่วงเวลาและระยะเวลาของความต้องการการฝึกอบรม

เกษตรกรที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเข้าไปให้การฝึกอบรมในช่วงก่อนเริ่มลงมือผลิตสูงถึงร้อยละ 85.60 ขณะลงมือผลิตร้อยละ 7.20 ทุก 3-4 เดือนร้อยละ 4.80 และหลังเสร็จสิ้นฤดูกาลผลิตร้อยละ 2.40 (ตารางที่ 15)

2.15. ระยะเวลาของความต้องการความช่วยเหลือ

เกษตรกรร้อยละ 82.40 ระบุว่าต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้าไปให้ความช่วยเหลือก่อนเริ่มลงมือผลิต ขณะลงมือผลิตร้อยละ 12.80 และมีเพียงร้อยละ 4.80 เท่านั้นที่ไม่ต้องการความช่วยเหลือ (ตารางที่ 15)

2.16. ช่องทางการติดต่อให้ความช่วยเหลือ

มีเกษตรกรจำนวนมากคือร้อยละ 61.60 ต้องการให้เจ้าหน้าที่ติดต่อกับเกษตรกรโดยตรง ต้องการให้ติดต่อผ่านผู้ใหญ่บ้านมีร้อยละ 24.00 และติดต่อผ่านเกษตรตำบลร้อยละ 8.00 มีเพียงร้อยละ 6.40 ให้ติดต่อผ่านสมาชิกสภาตำบล (ตารางที่ 15 ต่อ) ข้อสังเกตของนักวิจัย เห็นควรว่าน่าจะติดต่อกับเกษตรกรโดยตรง

ตารางที่ 11 การกระจายของข้อมูล เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

ตัวแปร	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
2.1 การฝึกอบรม		
เคย	63	50.40
ไม่เคย	62	49.60
การนำความรู้มาใช้ประโยชน์ (n=63)		
ใช้	60	95.20
ไม่ได้ใช้	3	4.80
2.2 แหล่งพันธุ์พืช		
เก็บรักษาผลผลิตเอง	85	68.00
หาซื้อเองจากตลาด	37	29.60
จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	3	2.40
2.3 แหล่งความรู้ทางการเกษตร *		
วารสาร หนังสือ และวิทยุโทรทัศน์	42	33.60
วิทยุ โทรทัศน์	32	25.60
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	19	15.20
เพื่อนบ้าน	17	13.60
วารสาร หนังสือทางการเกษตร	15	12.00

* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 12 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามปัญหาและการแก้ไข

ตัวแปร	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
2.4 ปัญหา		
โรคและแมลงรบกวน	63	50.40
ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง	37	29.60
ขาดแคลนเงินทุน	19	15.20
ผลผลิตราคาต่ำ/ไม่มีตลาดรับซื้อ	6	4.80
2.5 เมื่อประสบปัญหา		
แก้ปัญหาเองจากประสบการณ์	74	59.20
ปรึกษาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	27	21.60
ปรึกษาเพื่อนบ้าน	20	16.00
ปรึกษาเพื่อนบ้านและประสบการณ์	4	3.20

ตารางที่ 13 การกระจายของข้อมูล ด้านการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

ตัวแปร	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
2.6 รูปแบบการให้ความช่วยเหลือ		
ไม่ได้ความช่วยเหลือ	44	35.20
ให้ค่าปรึกษา	27	21.60
สนับสนุนปัจจัยการผลิต	21	16.80
ให้การฝึกอบรม	13	10.40
ให้เงินทุนกู้ยืม	12	9.60
สนับสนุนปัจจัยการผลิต/ค่าปรึกษา/ฝึกอบรม/ เงินทุน / เทคโนโลยี	5	4.00
เผยแพร่เทคโนโลยีใหม่ ๆ	3	2.40
2.7 ระยะเวลาในการให้ความช่วยเหลือ		
ยังไม่เหมาะสม	84	67.20
เหมาะสม	41	32.80
2.8 การกระจายตัวของการให้ความช่วยเหลือ		
กระจายตัวยังไม่ทั่วถึง	60	48.00
ยังไม่มีกระจายตัว	42	33.60
กระจายตัวอย่างทั่วถึง	23	18.40

ตารางที่ 14 การกระจายของข้อมูล ด้านความต้องการความช่วยเหลือ

ตัวแปร	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
2.9 การขอความช่วยเหลือในรูปแบบโครงการของเกษตรกร		
ไม่เคสขอ	90	72.00
เคสขอ	35	28.00
2.10 เกษตรกรทราบหรือไม่ว่าตนเองมีสิทธิ์ขอโครงการ		
ไม่ทราบ	78	62.40
ทราบ	47	37.60
2.11 เกษตรกรคิดจะขอโครงการ		
ไม่ขอ	66	52.80
ขอ	59	47.20
2.12 เกษตรกรเขียนโครงการเป็นหรือไม่		
เขียนไม่เป็น	99	79.20
เขียนเป็น	26	20.80

ตารางที่ 15 การกระจายของข้อมูล จำแนกตามรูปแบบความต้องการความช่วยเหลือ
ระยะเวลา ช่องทางการติดต่อให้ความช่วยเหลือ

ตัวแปร	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
2.13 รูปแบบความต้องการความช่วยเหลือ		
สนับสนุนปัจจัยการผลิต	32	25.60
เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ	30	24.00
การหาตลาดรับซื้อผลผลิต/ประกันราคา	24	19.20
การฝึกอบรมการเขียนโครงการ	13	10.40
การจัดตั้งกลุ่ม	10	8.00
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ	9	7.20
ข่าวสารการเกษตร	5	4.00
การวางแผนการผลิต	2	1.60
2.14 ระยะเวลาของความต้องการการฝึกอบรม		
ก่อนเริ่มลงมือผลิต	107	85.80
ขณะลงมือผลิต	9	7.20
ทุก 3-4 เดือน	6	4.80
หลังเสร็จสิ้นฤดูกาลผลิต	3	2.40
2.15 ระยะเวลาของความต้องการความช่วยเหลือในด้านการผลิต เช่น ปัจจัยการผลิต เงินทุน		
ก่อนเริ่มลงมือผลิต	103	82.40
ขณะลงมือผลิต	16	12.80
ไม่ต้องการความช่วยเหลือ	6	4.80

ตารางที่ 15 ต่อ

ตัวแปร	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
2.16 ช่องทางการติดต่อให้ความช่วยเหลือ		
ติดต่อกับเกษตรกรโดยตรง	77	61.60
ติดต่อผ่านผู้ใหญ่บ้าน	30	24.00
ติดต่อผ่านเกษตรตำบล	10	8.00
ติดต่อผ่านสมาชิกสภาตำบล	8	6.40

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตรในตำบลมดแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง และความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตรของเกษตรกรในตำบลมดแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ เกษตรกรที่เป็นตัวแทนเกษตรกร 4 หมู่บ้าน จาก 7 หมู่บ้าน จำนวน 125 ราย สำหรับเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้หาค่าเฉลี่ย พิสัย และร้อยละ ประเด็นสภาพทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 60.80 เป็นเพศชาย เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 42 ปี นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 73.60 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 12 ไร่/ครอบครัว จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11 ไร่/ครอบครัว เกษตรกรร้อยละ 50.40 มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง เกษตรกรร้อยละ 73.60 มีอาชีพหลักคือการทำนาข้าว รายได้จากการเกษตรเฉลี่ยครอบครัวละ 52,290 บาท/ปี เกษตรกรร้อยละ 39.20 เป็นของตนเอง เกษตรกรร้อยละ 44.80 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย การมีส่วนร่วมในการบริหารและพัฒนาท้องถิ่นที่ผ่านมาพบว่าเกษตรกรร้อยละ 57.60 ไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น และร้อยละ 33.30 ที่เป็นสมาชิกกลุ่มไม่ได้ทำอะไรเลยนอกจากฟังเขาพูดเฉย ๆ และได้ปฏิบัติตามคำสั่งเท่านั้น และที่ผ่านมาเกษตรกรร้อยละ 59.20 ไม่ทราบข่าวเมื่อมีโครงการพัฒนาใหม่ ๆ เข้ามาในหมู่บ้าน แต่ในปัจจุบันเกษตรกรร้อยละ 80.80 ได้รับรู้ข่าวสารในอดีตยังพบอีกว่าเมื่อมีโครงการต่าง ๆ เข้ามาไม่มีการเรียกประชุมเพื่อตัดสินใจเลือกโครงการ จะมีก็แต่การเรียกประชุมเพื่อรับทราบว่ามีโครงการพัฒนาเข้ามาในหมู่บ้านเท่านั้นแต่น้อยมาก

ในด้านการส่งเสริมการเกษตรและความต้องการความช่วยเหลือ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 67.20 เห็นว่าระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้าไปให้ความช่วยเหลือยังไม่เหมาะสม การให้ความช่วยเหลือยังไม่ทั่วถึง และมีเกษตรกรร้อยละ 33.60 เห็นว่าการให้ความช่วยเหลือ

ซึ่งไม่มีการกระจายตัว กล่าวคือในปีที่ผ่านมา (2537/2538) มีเกษตรกรถึงร้อยละ 35.20 ที่ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเลย ลักษณะของความช่วยเหลือที่เกษตรกรต้องการ สามารถนำมาเรียงลำดับจากความต้องการมากไปหาน้อยได้ดังนี้คือ

1. ความต้องการปัจจัยการผลิต ร้อยละ	25.60
2. ความต้องการแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ร้อยละ	24.00
3. ความต้องการตลาดรับซื้อผลผลิต/ประกันราคา ร้อยละ	19.20
4. ความต้องการการฝึกอบรมเขียนโครงการ ร้อยละ	10.40
5. ความต้องการการจัดตั้งกลุ่ม ร้อยละ	8.00
6. ความต้องการโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ร้อยละ	7.20
7. ความต้องการข่าวสารการเกษตร ร้อยละ	4.00
8. ความต้องการการวางแผนการผลิต ร้อยละ	1.60

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการวิจัย

1. ในด้านเศรษฐกิจและสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรนั้นอยู่ในฐานะปานกลาง แต่การที่เกษตรกรไม่ค่อยเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มนั้น จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เคยเป็นสมาชิกกลุ่มมาก่อนแต่มีปัญหา ตรงที่ว่าเมื่อกู้เงินแล้วไม่สามารถหาเงินมาชำระได้ตามกำหนดเวลา และมีเกษตรกรบางส่วนที่ไม่มีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง จึงไม่มีสิทธิ์ที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม และบางครั้งการเป็นสมาชิกกลุ่มก็ไม่ได้ประโยชน์อะไรมากนัก เพราะเกษตรกรไม่ค่อยมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ได้แต่เป็นเพียงผู้ตามเท่านั้นทำให้เกษตรกรเกิดความเบื่อหน่ายและไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกในที่สุด

2. ด้านการเมือง เกษตรกรในตำบลมดแดง ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการเมืองเป็นอย่างมาก โดยเกษตรกรให้ความร่วมมือในการเลือกฟันคนดีของหมู่บ้านมาเป็นคณะกรรมการการบริหารส่วนตำบลแทนสมาชิกคนเก่า แต่เป็นเพียงการเริ่มต้น และก็ยังไม่สามารถด้านกลุ่มอิทธิพลได้มากนัก จึงจัดว่ากำลังอยู่ในระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อของการที่จะก้าวต่อไปหรือว่าจะถอยและภายในตำบลมดแดงมีการลงคะแนนเพื่อหาคนที่ทำงานดีมีคะแนนสูง เป็นขวัญใจชาวบ้านด้วย

ซึ่งการกระทำดังนี้เป็นเหมือนกรอบควบคุมความประพฤติของเจ้าหน้าที่ แต่ก็กำลังอยู่ในระยะเริ่มต้นเท่านั้น ผลที่ได้ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ การที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมหรือมีอำนาจในการเมืองมากกว่าที่เป็นอยู่ ผู้วิจัยเห็นว่าควรกำหนดระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งสมาชิก อบต. ให้สั้นลง เพื่อให้ประชาชนจะได้มีโอกาสเรียกคนที่ทำงานเพื่อประชาชนจริง ๆ เข้าไปทำงาน

3. ด้านการมีส่วนร่วม เท่าที่ผ่านมา เกษตรกรไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นมากนัก เพราะเกษตรกรถูกปิดข่าวสาร เกษตรกรที่รู้ข่าวก็จะรู้มาจากญาติของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ชอบคุยโอ้อวดอีกที ข่าวสารทางราชการที่รู้มาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีน้อยมาก ในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารพัฒนาท้องถิ่นเกษตรกรแทบไม่มีส่วนร่วมในขั้นตอนใดๆเลย จึงเห็นควรให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และนักพัฒนาช่วยกันประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารราชการที่จำเป็นแก่เกษตรกรให้เกษตรกรทราบ

4. การส่งเสริมการเกษตรยังไม่มีมีการกระจายตัวเท่าที่ควร ยังคงกระจุกอยู่ภายในกลุ่มเครือญาติของผู้บริหาร เกษตรกรบางคนที่มีฐานะดีหน่อยก็จะไม่รอคอยความช่วยเหลือ เพราะสามารถที่จะช่วยตนเองได้ แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ที่มีฐานะค่อนข้างยากจน จึงได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมลักษณะนี้ค่อนข้างมาก และถ้าเกษตรกรไปขอความช่วยเหลือผ่านทางตำบลก็จะล่าช้ามาก จนบางครั้งก็ล่าช้าเกินไป ไม่ทันการผลผลิตได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก เช่น การขอโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในฤดูแล้ง ก็ไม่ได้รับความช่วยเหลือ จนเกษตรกรต้องรวบรวมเงินกันจัดทำกาพัฒนาแหล่งน้ำกันเอง อย่างนี้เป็นต้น ในความคิดของนักวิจัยคิดว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรที่จะทำการสำรวจความต้องการของเกษตรกร และเข้าไปเยี่ยมเยียนเกษตรกรบ่อยๆ และการเข้าไปให้ความช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่ควรติดต่อกับเกษตรกรโดยตรง ซึ่งนักวิจัยคิดว่าการกระทำแบบนี้จะส่งผลให้การพัฒนานั้นเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นการพัฒนาที่ให้ประโยชน์แก่เกษตรกรที่ยากจนในชนบทอย่างแท้จริงตรงตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนา

เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็คงเป็นเพราะในสังคมตำบล ยังมีคนที่เห็นแก่ตัวเล่นพรรคเล่นพวกอยู่เป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ระดับสูงไม่ได้ลงมาสัมผัสกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรอย่างแท้จริง ไม่มีการเปิดโอกาสให้เกษตรกรผู้ที่ประสบปัญหาได้แสดงความต้องการออกมา การแก้ปัญหาที่มีการร่างนโยบาย ร่างโครงการให้ความช่วยเหลือที่มาจากส่วนกลาง โดยนักวิชาการ

ที่ไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกร จึงเป็นการแก้ปัญหาและการให้ความช่วยเหลือที่ไม่ถูกต้อง
ของปัญหาที่แท้จริง การพัฒนาของไทยจึงไม่ค่อยได้ผล และดูเหมือนเป็นการเสียงบประมาณไปโดย
เปล่าประโยชน์

ปัญหาที่พบในการทำวิจัย

ปัญหาที่ผู้วิจัยพบในขณะทำการวิจัย คือ

1. มีเวลาในการทำการวิจัยน้อยเพราะทำในภาคเรียนที่ 2 ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่า
ในปีการศึกษาต่อไปควรให้นักศึกษาเริ่มทำตั้งแต่ภาคเรียนแรกจะเป็นการดีที่สุด เพราะนักศึกษาจะ
ได้มีเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจทานแก้ไขให้ถูกต้องเรียบร้อย

2. เครื่องมืออุปกรณ์ของทางสถาบันมีไม่เพียงพอ เนื่องจากแต่ละคณะก็กำหนดให้
นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ทำปัญหาพิเศษในภาคเรียนที่ 2 ทำให้ต้องไปแย่งกันใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่
ศูนย์วิจัยคอมพิวเตอร์ซึ่งมีจำนวนจำกัด ทำให้เกิดความวุ่นวายและล่าช้ายิ่งขึ้นไปอีก ผู้วิจัยขอเสนอ
ให้ทางภาควิชาจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์มาไว้บริการนักศึกษาให้มากขึ้น หรือให้ทางศูนย์วิจัย
คอมพิวเตอร์ขยายเวลาในการให้บริการให้มากขึ้น หรือกำหนดให้นักศึกษาทำปัญหาพิเศษเสีย
ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1

3. ในด้านงบประมาณ ทางภาควิชาไม่มีงบประมาณให้แก่นักศึกษาที่ทำวิจัย ซึ่งก็ทำ
ความเดือดร้อนให้แก่นักศึกษาที่ทำวิจัยเชิงสำรวจพอสมควร เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการ
เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลค่อนข้างมาก ผู้วิจัยคิดว่าทางภาควิชาควรจัดสรรงบประมาณมา
ช่วยเหลือนักศึกษาบ้าง

4. การนัดวันสอบโครงร่างปัญหาพิเศษและปัญหาพิเศษ ทางภาควิชาควรเป็นผู้กำหนด
วันสอบแน่นอนให้นักศึกษาเอง เพราะนักศึกษาจะได้มีความกระตือรือร้นในการทำปัญหาพิเศษ และ
ช่วยแก้ปัญหาที่นักศึกษาพบเข้า เนื่องจากสอบปัญหาพิเศษล่าช้า ซึ่งเป็นผลทำให้นักศึกษาต้องรอผลการ
เรียนเป็นระยะเวลานาน ทำให้การสมัครงานล่าช้า

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล

จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลเกษตรกร คือ

1. ผู้ที่จะเข้าไปทำงานวิจัยครั้งต่อไปในท้องที่เดียวกันนี้ไม่ควรใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ที่ส่งไปให้เกษตรกรกรอกข้อความ เพราะถ้าใช้วิธีการนี้ข้อมูลที่ได้อาจจะผิดไปจากความเป็นจริง

2. ผู้ที่เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลควรเป็นคนที่มีความคุ้นเคยกับเกษตรกรมากพอสมควร จึงจะได้รับความร่วมมือจากเกษตรกร ในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กนกศักดิ์ แก้วเทพ. 2534. "การพัฒนาประเทศ: ภาวะมลพิษและการมีส่วนร่วม. วารสารพัฒนาบริหาร
ศาสตร์. 31(3):12.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2528. หลักและวิธีการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร: หน่วยงานจำกัดภาพพิมพ์.

ประธาน สุวรรณมงคล. 2527. "ทำไมต้องมีการมีส่วนร่วมของชุมชน" หน้า 82. ในทวีทอง หงษ์วิวัฒน์
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง "การมีส่วนร่วม
ของชุมชน: นโยบายและวิธีการ" ณ ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
กรุงเทพมหานคร.

พรทิพย์ อุดมสิน. 2531. วิธีวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร หนัวยเรียนที่ 1-7. มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมมาภิราช.

พิมพ์วัลย์ ปรีดาสวัสดิ์, ลือชัย ศรีเงินทอง และบุษยมาศ บุญใจเพชร . 2527. "การวิเคราะห์การมีส่วนร่วม
ร่วมของชุมชนในงานกองทุนสุขภาพและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน" หน้า 261-262. ในทวีทอง
หงษ์วิวัฒน์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง
" การมีส่วนร่วมของชุมชน : นโยบายและวิธีการ" ณ ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข
มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพมหานคร.

ไพบุบย์ สุกขสุภา . 2529. "กลยุทธ์ใหม่ในการส่งเสริมและพัฒนาชนบท". วารสารเกษตร. 2(1) :
123-131.

รัชนิกร เศรษฐโร. 2528. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพมหานคร. ไทยวัฒนาพานิช.

วิจิตร อาวะกุล. 2527. หลักการส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร: O.S. PRINTING HOUSE CO., LTD.

วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์. 2536. "ความรู้ความสามารถในวิชาชีพที่พึงประสงค์ของนักส่งเสริมการเกษตรไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. 6(3): 25-30.

สังวร สุขสำนึกดี . 2537. "ความต้องการข่าวสารการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์ของเกษตรกรอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่". ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. 7(3): 32-33.

สภาตำบลมดแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี. 2538.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2530. "โครงการพระราชดำริระยะแรก". วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 24(6): 13.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2530. "บทพระราชทานสัมภาษณ์พิเศษ เรื่องสมเด็จพระเทพฯ: บางแง่มุมแห่งความคิดคำนึง". วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 24(6): 13.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2530. "บทสัมภาษณ์ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล: พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาประเทศ". วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 24(6): 13.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2530. "พระบรมราโชวาทเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท". วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 24(6): 4-5.

ทฤษฎี ภักร์ฉิลก. 2531. วิธีวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร หน่วยเรียนที่ 1-7. มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช.

ถาวรส์ โภภาสพัฒนกิจ.2538.การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบการมีส่วนร่วม : สหวิธีทางเลือกเพื่อ
เพิ่มการมีส่วนร่วมของชาวบ้านยากจน ในการพัฒนาชนบท. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า
13 (3):38-41.

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1

ข้อมูลโดยทั่วไปของ ตำบลมดแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

สภาพทั่วไป

การปกครองแบ่งออกเป็น 7 หมู่บ้าน ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	ชาย(คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
1	บ้านมดแดง	201	565	639	1,204
2	บ้านมดแดง	148	384	444	828
3	บ้านกระดาช	116	270	320	590
4	บ้านวังพลับใต้	81	267	282	549
5	บ้านวังพลับเหนือ	100	272	276	548
6	บ้านศรีจันต์	139	264	319	583
7	บ้านวังพลับใต้	117	270	283	553
	รวม	902	2,292	2,563	4,855

มีพื้นที่ทั้งหมด 12,359 ไร่

เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 10,029 ไร่

บริการสาธารณสุขในตำบลมดแดง

1. วัด จำนวน 5 แห่ง
2. สถานีอนามัย จำนวน 1 แห่ง
3. หอกระจายข่าว 1 แห่ง
4. กองทุนยาและเวชภัณฑ์ 1 แห่ง
5. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง

6. โรงเรียนระดับประถม 5 แห่ง

ประเภทแหล่งน้ำ

- บ่อเจาะ
- บ่อน้ำตื้น
- น้ำประปา
- แม่น้ำ

การแบ่งกลุ่ม

- กลุ่มอาชีพทั่วไป
- กลุ่มเยาวชน
- กลุ่มสหกรณ์การเกษตร
- กลุ่มเกษตรกร
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- กลุ่มลูกค้า ชกส.
- กลุ่มอาสาป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมหมู่บ้าน

ภาคผนวกที่ 2

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง

กรมส่งเสริมการเกษตร (2528) ได้กล่าวว่า ขนาดตัวอย่างต้องมากพอที่จะเป็นตัวแทนได้ วิธีการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างว่าควรจะเป็นเท่าใดนั้น พิจารณาได้ดังนี้

คิดเป็นเปอร์เซ็นต์จากประชากรทั้งหมด

จำนวนประชากร	% ของขนาดตัวอย่าง
< 50	80 %
< 100	> 50 % แต่ < 80 %
100 - 999	25 %
1,000 - 9,999	10 %
> 10,000	1 %

หญิง ภักดิ์ (2531) กล่าวถึงการสุ่มตัวอย่างว่า โดยทั่วไปแล้วการทำการวิจัยที่ประชากรเป็นบุคคล เรามักจะนิยมสุ่มตัวอย่างไว้เกินที่ต้องการเล็กน้อย เพื่อสำรองไว้เพื่อตัวอย่างที่เราสุ่มนั้น ย้ายที่อยู่หรือล้มตายไป

งานวิจัยนี้เลือกใช้การสัมภาษณ์ เพราะ

1. เป็นวิธีที่วิธีหนึ่งที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนตัวของบุคคลแยกแยะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดและสภาพทางอารมณ์
2. เป็นวิธีที่ช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงบางอย่างเพิ่มเติมในขณะที่สัมภาษณ์ อาจได้จากการสังเกตสีหน้า ท่าทาง การแสดงออก การพูดจา และคำตอบได้
3. เป็นวิธีที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากบุคคลทุกประเภท ทุกเพศ ทุกวัย แม้แต่ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่ได้
4. สามารถหาข้อเท็จจริงที่ยังยากซับซ้อน ซึ่งแอบแฝงอยู่ในอุปนิสัย อารมณ์ และความรู้สึกของผู้ให้สัมภาษณ์ได้
5. เวลาถาม มีข้อข้องใจเกิดขึ้น หรือผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เข้าใจคำถามก็มีโอกาสซักถามเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันได้ (พรทิพย์ อุดมสิน , 2531)

ภาคผนวกที่ 3

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

การศึกษาความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตรของเกษตรกรใน

ต.มดแดง อ.ศรีประจันต์ จ.สุพรรณบุรี

ชื่อ.....นามสกุล.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....

ตำบลมดแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.253...

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง

ด้านเศรษฐกิจสังคม

1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง

2. อายุ.....ปี

3. นับถือศาสนา.....

4. ระดับการศึกษา

( ) ไม่ได้รับการศึกษา ( ) ป.4

( ) ป.6 ( ) ม.3

( ) ม.6 ( ) สูงกว่า ม.6

5. สมาชิกในครอบครัว.....คน

6. มีพื้นที่ถือครองทั้งหมด ..... ไร่

7. ทำการเกษตร.....ไร่

8. ลักษณะการถือครอง พื้นที่ทำการเกษตร

- ( ) เป็นของตนเองทั้งหมด   ( ) เป็นของตนเองบางส่วน
( ) เป็นของญาติทั้งหมด   ( ) เช่าเขาทำทั้งหมด

9. อาชีพหลัก อาชีพรอง (อาชีพหลักใส่ 1 อาชีพรองใส่ 2)

- ( ) ทำนาข้าว   ( ) ทำนาหั่ว
( ) ทำสวนมะม่วง   ( ) ทำไร่.....
( ) ปลูกผัก   ( ) อื่นๆ ระบุ.....

10. รายได้ทางการเกษตรในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา (2537/2538)

จากการทำนาข้าวจำนวน.....บาท/ปี
    ทำนาหั่วจำนวน.....บาท/ปี
    ทำสวนมะม่วงจำนวน.....บาท/ปี
    ทำไร่มันจำนวน.....บาท/ปี
    ปลูกผักจำนวน.....บาท/ปี
    อื่น ๆ ระบุ.....

11. ท่านขายผลผลิตของท่านโดยวิธีการใด

- ( ) นำไปขายที่ตลาด   ( ) มีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่
( ) รวมกลุ่มกันนำผลผลิตไปขาย   ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

12. เงินทุนที่ใช้ทำการเกษตรท่านได้มาจากแหล่งใดมากที่สุด

- ( ) ของตนเอง ( ) กู้จากธนาคารพาณิชย์
 ( ) กู้จาก ธ.ก.ส. ( ) กู้จากพ่อค้า
 ( ) กู้ยืมจากญาติ ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

13. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง

- ( ) กลุ่มเกษตรกร ( ) กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.
 ( ) กลุ่มสหกรณ์ ( ) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
 ( ) ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย
 ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

14. ประโยชน์ที่ท่านได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม

- ( ) มีอำนาจต่อรองในการซื้อ/ขาย ปัจจัยการผลิต , ผลผลิต
 ( ) มีสิทธิพิเศษในการกู้ยืมเงิน
 ( ) ได้ความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น
 ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

15. กลุ่มที่ท่านเป็นสมาชิกมีการคัดเลือกประธานกลุ่มอย่างไร

- ( ) สมาชิกทุกคนร่วมกันลงคะแนนเลือก
 ( ) เป็นโดยการแต่งตั้งจากผู้ใหญ่
 ( ) อื่น ๆ.....

การเมือง

16. การเลือกตั้งสมาชิกบริหารส่วนตำบลผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านได้ไปใช้สิทธิ์หรือไม่

- ( ) ไป
 ( ) ไม่ไปเพราะ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรและความต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตร
การส่งเสริมการเกษตร

1. ในช่วงระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเคยได้รับการฝึกอบรมบ้างหรือไม่

- ( ) เคย ( ) ไม่เคย

ถ้าเคยเรื่อง.....

ได้นำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาใช้บ้างหรือไม่

- ( ) ใช้ ( ) ไม่ได้ใช้

2. เมล็ดพันธุ์พืช เช่น พันธุ์ข้าว พันธุ์หัว ฯลฯ ท่านได้มาจากที่ใด

- ( ) จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

- ( ) หาซื้อเองจากตลาด

- ( ) เก็บรักษาจากผลผลิตเอง ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

3. ที่ผ่านมาท่านได้รับความรู้ทางด้านการเกษตรจากแหล่งใดบ้าง

- ( ) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ( ) วารสาร หนังสือทางการเกษตร

- ( ) ทางวิทยุ โทรทัศน์ ( ) อื่นๆระบุ.....

4. การทำการเกษตรของท่านที่ผ่านมา ท่านประสบปัญหาใดบ้าง

- ( ) โรคและแมลงรบกวน ( ) ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง

- ( ) ขาดแคลนเงินทุน ( ) ผลผลิตราคาต่ำ/ไม่มีตลาดรับซื้อ

- ( ) ขาดแคลนแหล่งน้ำ ( ) ไม่มีความรู้ในการประกอบอาชีพ

5. ในกรณีที่ประสบปัญหาทางด้านการเกษตรท่านปรึกษาใคร

- ( ) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

- ( ) เพื่อนบ้าน

- ( ) แก้ปัญหาเองจากประสบการณ์

- ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

6. ในระยะ 1 ปีที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ ได้ให้ความช่วยเหลือท่านในเรื่องใดบ้าง

- ( ) สนับสนุนปัจจัยการผลิต (ปุ๋ย / เมล็ดพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์)
- ( ) ให้ความฝึกอบรม
- ( ) ให้ความปรึกษา
- ( ) ให้อุปกรณ์
- ( ) เผยแพร่เทคโนโลยีใหม่ ๆ
- ( ) อื่นๆ ระบุ.....

7. ที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ เข้าไปให้ความช่วยเหลือในระยะเวลาที่เหมาะสมหรือยัง

- ( ) เหมาะสม
- ( ) ยังไม่เหมาะสม

8. การเข้าไปให้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ ได้มีการกระจายตัวอย่างทั่วถึงแล้วหรือไม่

- ( ) กระจายตัวอย่างทั่วถึง
- ( ) ยังไม่มีการกระจายตัว
- ( ) กระจายตัวอย่างทั่วถึง

ความต้องการความช่วยเหลือ

9. ระยะ 1 ปีที่ผ่านมาท่านเคยขอความช่วยเหลือในรูปแบบโครงการบ้างหรือไม่

- ( ) เคย
- ( ) ไม่เคย

10. ท่านทราบหรือไม่ว่าท่านมีสิทธิ์ขอโครงการจากสภาตำบลได้

- ( ) ทราบ
- ( ) ไม่ทราบ

11. ในปีที่ท่านคิดจะขอโครงการบ้างหรือไม่

- ( ) ขอ
- ( ) ไม่ขอ

- ใครเป็นผู้เขียนโครงการ

ชื่อ.....นามสกุล.....ตำแหน่ง.....

12. ท่านเห็นโครงการเป็นหรือไม่

- ( ) เป็น ( ) ไม่เป็น

13. ท่านต้องการความช่วยเหลือด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอย่างไรบ้าง

- ( ) การฝึกอบรมเชิงโครงการ ( ) การจัดตั้งกลุ่ม
 ( ) ขอโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ( ) สนับสนุนปัจจัยการผลิต
 ( ) ข้าราชการเกษตร ( ) การตลาดรับซื้อผลผลิต/การประกันราคา
 ( ) การวางแผนการผลิต ( ) แหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ
 ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

14. ท่านต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้าไปช่วยเหลือในเรื่องการฝึกอบรมช่วงใด

- ( ) ก่อนเริ่มลงมือผลิต ( ) ขณะลงมือผลิต
 ( ) หลังเสร็จสิ้นฤดูกาลผลิต ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

15. ท่านต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้าไปช่วยเหลือในเรื่องการผลิตช่วงใด

- ( ) ก่อนลงมือผลิต ( ) ขณะลงมือผลิต
 ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

16. ถ้าเจ้าหน้าที่จะเข้าไปให้ความช่วยเหลือ จะสามารถติดต่อได้ทางใด

- ( ) ติดต่อผ่านเกษตรตำบล ( ) ติดต่อผ่านผู้ใหญ่บ้าน
 ( ) ติดต่อผ่านสมาชิกสภาตำบล ( ) ติดต่อกับเกษตรกรโดยตรง

